

УДК 327.56(510:540)"2017/2022"

Мотречко С. С.

**ЗАГОСТРЕННЯ
ПРИКОРДОННОГО КОНФЛІКТУ
МІЖ ІНДІЄЮ ТА КНР
У 2017-2022 рр.**

Стаття присвячена аналізу зіткнень у зоні Лінії Фактичного Контролю між КНР та Республікою Індія у 2017-2022 роках та політики сторін конфлікту щодо врегулювання конфліктних ситуацій на прикордонних територіях. У статті аналізується період дестабілізації у зоні ЛФК, що почався з інциденту в Докламі та триває до сьогодні.

Ключові слова: ЛФК, КНР, Індія, Доклам.

Постановка проблеми. Конфлікт щодо кордону між Індією та КНР залишається невирішеним. Його можна назвати найтривалішим прикордонним конфліктом у післявоєнний період. Після проголошення незалежності Індії та КНР постало питання щодо встановлення та затвердження кордону між країнами, але інтереси, позиції та претензії сторін щодо окремих ділянок кордону досі не узгоджено та компроміс не знайдено й по сьогоднішній день.

Невирішеність спору щодо окремих ділянок кордону здійснює досить великий вплив на двосторонні відносини країн, особливо цей вплив відчувався до 1988-1989 – до того, як була створена та почала свою роботу Об'єднана робоча група з питань щодо кордону. Дипломатичні представники та експерти обох країн зазначали, що конфлікт щодо кордону довгий час був найбільшою перепорою у нормалізації та розвитку відносин між Індією та КНР. Невирішеність питань щодо приналежності країнам деяких прикордонних ділянок стала

причиною декількох збройних конфліктів у період з 1949 року до початку 80-х років, та сутичок без використання зброї, остання із яких відбулася наприкінці 2022 року.

Метою статті є аналіз подій у зоні Лінії Фактичного Контролю та вивчення політики Індії та КНР щодо врегулювання прикордонного конфлікту між двома країнами у період з 2017 року до кінця 2022 року.

Аналіз актуальних публікацій та досліджень. Для дослідження даної проблематики автором були вивчені статті та публікації зарубіжних авторів, зокрема американських та індійських науковців, що були опубліковані після 2017 року, для вивчення позиції індійської сторони. Для аналізу політики та позиції китайської сторони вивчалися публікації у китайських державних ЗМІ, офіційні заяви уряду та високопосадовців КНР. Ці статті допомогли виділити офіційні позиції урядів щодо інцидентів, що вивчаються, та простежити їх трансформацію.

Варто виділити роботи таких дослідників, як Суміт Гангулі, Маной Джоші, Віджай Гокхейл та статті науковців, що опубліковані у рамках Observer Research Foundation. У цих роботах розкрито такі питання як шляхи врегулювання та стабілізації ситуації у зоні ЛФК, аналіз зіткнень та процесів їх врегулювання на місцевості, зниження напруження між сторонами, вивчення яких було необхідним для детального дослідження обраної проблематики.

Виклад основного матеріалу. У даній роботі увагу буде зосереджено на політиці двох держав щодо прикордонного конфлікту та на подіях, що розгорталися в районі Лінії Фактичного Контролю (далі – ЛФК) між Індією та КНР після 2017 року. Обрання 2017 року як нижньої хронологічної рамки дослідження обумовлено тим, що у 2017 році відбулось зіткнення у Докламі, що стало ледь не найбільш масштабним зіткненням після

врегулювання інциденту у долині Сумродонг Чу у 1987 році. Особливість цього інциденту полягає також у тому, що плато Доклам має особливе стратегічне значення для Індії, про що мова буде йти нижче. Також, цей інцидент є особливим, оскільки він зачепив не тільки Індію та КНР, а ще й Бутан.

Говорячи про інцидент у Докламі, варто зазначити, що Доклам – це спірна територія КНР та Бутану. Для Індії Доклам є стратегічно важливою територією, оскільки з цієї ділянки КНР зможе контролювати коридор Сілігурі. Індія зацікавлена в тому, щоб ця територія не потрапила у руки Китаю, оскільки тоді Китай буде мати можливість обрубати цю «Шийку курчати» та це унеможливить наземний зв'язок між північно-східними провінціями Індії та її іншою територією [4].

Вивчаючи індійські та китайські джерела, можна відмітити, що обидві сторони звинувачують одна одну у порушенні ЛФК. Індійська сторона звинувачує КНР у тому, що КНР будує дороги на території Докламу. Суперечка між КНР та Бутаном щодо Докламу залишається невирішеною. У 1998 році було досягнуто угоди про мир та спокій, у якій було закріплено, що Китай та Бутан будуть дотримуватись статусу кво на момент 1959 року [15].

Спочатку суперечка була саме між КНР та Бутаном, але потім Бутан звернувся про допомогу до Індії щодо врегулювання цього конфлікту.

Після того як індійські військові були направлені у той район для вирішення інциденту, китайська сторона звинуватила індійську в тому, що індійські військові порушили ЛФК.

Після втручання Індії у конфлікт, КНР заявляла, що врегулювання цієї суперечки стосується тільки КНР та Бутану, і втручання Індії не є доречним [11]. КНР звинуватила Індію у агресивній поведінці та вимагала, щоб військові повернулися на попередні позиції. З іншого боку, деякі

експерти зазначають, що позиція Індії у цьому питанні мала бути жорсткішою, оскільки питання Докламу стосується також питання безпеки Індії [11].

5 червня 2017 року відбулось зіткнення між військовими Китаю та Бутану, коли китайські патрульні зайшли на територію, підконтрольну Тхімпху та почали погрожувати бутанським військовим. Приблизно через півтора тижні, китайська сторона відправила у район Докламу техніку для будівництва дороги [9].

Згідно із офіційною заявою Міністерства Оборони Бутану, КНР планувалось будівництво автомобільної дороги, що дозволяла б китайським військовим патрулювати зону дуже близько до військової бази Бутану. Це занепокоїло Тхімпху та він звинуватив КНР у порушенні статусу кво. Коли КНР перекинула у цей район важку техніку для будівництва, Бутан звернувся про допомогу до Делі. Після цього у цей конфлікт втрутилась Індія [9].

Зіткнення між китайськими та індійськими військовими почалось 16–18 червня та продовжувалось приблизно два місяці. 16 червня почався процес будівництва дороги китайською стороною та через 2 дня на місце прибули індійські військові, які за допомогою гучномовців закликали припинити будівництво дороги, китайська сторона не погодилась, та процес будівництва продовжився. Індійські військові спробували зупинити будівництво дороги, утворивши людський ланцюг [1].

Якщо розглядати індійські державні ЗМІ, то можна помітити, що позиція Індії була м'якшою, ніж щодо інциденту в Долині Галван. Повідомлення про зіткнення з'явилися в індійських ЗМІ пізніше та були досить стримані – можна було побачити повідомлення про початок та про врегулювання цього інциденту. Перші повідомлення у індійських ЗМІ з'явилися після того, як китайська сторона

перекрила прохід Нату-ла для проходу паломників. Згідно з заявою спікера КНР прохід у Нату-ла було перекрито із метою забезпечення безпеки КНР, оскільки, спираючись на Конвенцію 1890 року, індійські військові перетнули ЛФК у районі Сікіму та перешкождали патрулюванню [6].

Пізніше з'явилась також офіційна заява уряду Бутану про те, що КНР порушила угоду про дотримання статусу квота, незважаючи на застереження зі сторони Індії та Бутану, не припинила будівництва дороги [14]. До кінця серпня у заявах офіційних осіб усіх трьох сторін інциденту можна було побачити звинувачування одне одного у перетині ЛФК, порушенні статусу квота, перешкодах військовим і так далі [20].

Висвітлення цього інциденту у китайських ЗМІ можна охарактеризувати як об'ємне та вороже. Оскільки китайські ЗМІ контролюються державою, характер висвітлення цього інциденту відображає позицію держави у цьому питанні. Висновок, який можна з цього зробити – на момент інциденту КНР стала більш впевнена у своїх військових можливостях, тому політика стала більш наполегливою [20].

У середині червня почався процес врегулювання інциденту на дипломатичному рівні, відбулась зустріч прикордонників в Нату-ла, але інцидент вирішено не було. Сутички між військовими продовжувались.

Врегулювання інциденту у Докламі тривало близько 10 тижнів, що було, звісно, швидше, ніж врегулювання інциденту в Сумродонг Чу, але тривало довше, ніж врегулювання інцидентів у Депсангу та Демчоку у 2013 та 2014 роках.

Пізніше відбулись перемовини на вищому рівні між КНР та Індією, які проходили у контексті саміту БРІКС. Сторонами було досягнуто домовленості щодо того, що обидві держави відведуть свої війська з цієї зони та повернуться на позиції до 16 червня. До цього ж КНР зобов'язувалась не будувати дороги у

Докламі, доки він залишається спірною територією [7]. Інцидент було врегульовано.

Між двома інцидентами, що відбулися у 2017 та у 2020 роках, відбувалися зустрічі на рівні Міністрів Закордонних справ та на рівні лідерів держав. Варто приділити увагу неофіційному саміту в Ухані у 2018 році, в рамках якого Сі Дзінпінь зустрівся із Прем'єр-міністром Індії. Зустріч відбулась приватно, та не було встановлено чіткого порядку денного. Саміт відбувався у контексті підготовки до виборів у Індії наступного року, завданнями індійської сторони було стабілізація периферії та пошук шляхів узгодження інтересів між Індією та КНР.

У прес-релізах обох сторін щодо цього саміту зазначалось, що обидві держави достатньо мудрі, щоб вирішувати розбіжності у позиціях та суперечки щодо ЛФК шляхом мирного діалогу [12]. В прес-релізі індійської сторони наголошувалось на необхідності збереження миру та спокою у зоні ЛФК. Заява Китаю була лаконічною, у заяві зазначалося, що обидві сторони зміцнюватимуть механізми зміцнення довіри і покращать комунікацію та співпрацю для підтримки миру та спокою у зоні ЛФК [19].

Деякі науковці прирівнюють цю зустріч між лідерами по значущості до візиту Р. Ганді у КНР у 1988 році та до візиту А. Б. Ваджаї у 2003 році. За довгий час це була перша зустріч лідерів в одній із країн один на один, а не у рамках регіональних чи міжнародних самітів [16].

Одним із вагомих результатів саміту стало стратегічна директива від лідерів держав військовим командуванням на прикордонних територіях: у разі виникнення суперечок у зоні ЛФК вживати заходів для мирного врегулювання інцидентів, що можуть відбутися у зоні ЛФК, та уникати підвищення напруженості [10].

Після саміту в Ухані індійська сторона дала чіткі вказівки своєму військовому персоналу у зоні ЛФК суворо дотримуватися старих механізмів для зміцнення довіри. З китайської сторони не було жодних публічних заяв щодо цього, але, безсумнівно, НОАК також отримала вказівки суворо дотримуватися правил [17].

У рамках розвитку та розширення механізмів для зміцнення довіри після інциденту у Докламі варто відмітити візит Міністра Оборони КНР, Вей Фенхе, до Індії у серпні 2018 р. Сторони погодились вирішувати інциденти, схожі на інцидент у Докламі, шляхом діалогу на рівні військового командування у зоні ЛФК [17].

У 2019 році відбувся ще один неофіційний саміт, у рамках якого зустрілися Сі Цзіньпін та Нарендра Моді, але «Дух Уханю» почав розвіюватися. Лідери обговорювали питання двостороннього, регіонального та глобального значення та обмінялися думками щодо поглиблення партнерства. Індійська сторона була невдоволена співробітництвом КНР та Пакистану, бо КНР виразила підтримку позиції Пакистану щодо провінції Джаму та Кашмір. Індія була дуже сильно незадоволена такими змінами у позиції КНР. А КНР була невдоволена проведенням військових навчань в Аруначал-Прадеш [21].

Наступне зіткнення сталося в долині Галван у червні 2020 р. КНР була занепокоєна будівництвом дороги Індією у 2019 р. в районі Даулат-Бег-Олді; Індія звинувачувала Китай у перетині ЛФК (а Китай звинуватив Індію, адже, на їхню думку, Галван – територія, яку контролює Китай). Також відбулося зіткнення на берегах озера Пангонг-Цо.

Після зустрічі двох командирів було вирішено створити буферну зону та розвести війська. Індійці все ще спостерігали китайський табір на своєму боці від ЛФК і це переросло в бійку, яка закінчилася смертю близько 20 індійських солдатів і 5 китайських. 16-17 червня

відбувалися переговори командувачів корпусів Індії та Китаю і було ухвалено рішення розвести армії. Індія вимагала відновлення статусу кво до квітня, а Китай стверджував, що долина Галван розташована по китайську сторону від ЛФК, та вимагав відвести індійських військових [18].

Китай почав зміцнювати свої позиції в цьому районі і побудував вертолітний майданчик біля Пангонг-Цо, а індійці зайняли деякі стратегічні висоти на півдні Пангонг-Цо і Чесін-Ла. У вересні відбулася ескалація в районі Пангонг-Цо, вперше за довгий час у зоні ЛФК прозвучали постріли, сторони звинувачували в них одна одну [22].

Наратив китайської сторони майже не змінився з моменту зіткнення у Докламі. У ЗМІ та прес-релізах КНР позиціонує себе як жертву, заявляючи, що індійська сторона знов заходить на контрольовані КНР території. Після зіткнення у Галвані КНР заявляла, що долина Галван завжди була підконтрольна КНР та своїми діями індійські військові порушують домовленості щодо ЛФК [2].

На відміну від конфлікту в Докламі, Індія позиціонувала себе як жертву китайської агресії, та лунали заяви, що Делі готовий відповісти на спроби порушення. У ЗМІ можна спостерігати у більшій кількості та у більш жорсткій манері заклики до КНР відвести військових від ЛФК [2].

Отже, можна помітити зміни у міжнародному контексті та у риторичі сторін щодо цих двох інцидентів. По перше, позиції КНР на той момент були трохи слабкішими, аніж були у 2017 році. По друге, Індія позиціонувала себе як жертва агресії, аніж просто союзник Бутану. «Дух Уханю» теж розвіявся [2].

Після переговорів було ухвалено рішення прибрати війська. З району Хот-Спрінгс військових прибрати, але обидві країни зосередили більшу кількість сил на інших спірних районах і переговори щодо

виведення їх звідти зайшли у двадцятимісячний глухий кут. Сторони звинувачують одна одну в тому, що розв'язання проблеми не було знайдено.

Після зіткнення в Долині Галван деякі китайські стратеги, що вивчають Південну Азію, такі як Ху Шишен і Лу Чуньхао, припускають, що пандемія коронавірусу та спричинене пандемією загострення конкуренції між КНР і США стали поштовхом для раптового погіршення відносин між КНР і Індією. Вони відзначають, що це також створило для Індії більше можливостей і відкрило значний дипломатичний простір [3].

Останнє зіткнення, що відбулось між Індією та КНР на момент написання роботи – зіткнення в районі Тавангу у зоні річки Янцзи. Цьому зіткненню передувала також низка зіткнень між солдатами КНР та Індії у 2021 р.

Напруга після зіткнення у Ладакху ще не зменшилась та інцидент залишався невирішеним. Шістнадцять раундів переговорів між високопоставленими командирами Індії та Китаю призвели до відведення військ із зон тертя: із Галвану, Пангонг Цо, Гогра та Хот-Спрінгс. Але Депсанг і Демчок залишаються під контролем китайських військ.

Цілком можливо, що інцидент у Тавангу має на меті здійснити тиск на Індію, щоб вона поступилася частиною територій, на які претендує КНР [22]. Зіткнення відбулось на фоні спільних військових навчань Індії та США у приблизно 100 км від ЛФК. Щодо цих навчань, КНР заявляла, що це порушує Угоди 1993 та 1996 рр., укладені між Індією та КНР, а також шкодить довірі між державами [7].

У заяві Міністра Оборони Індії зазначалось, що військові НОАК намагались порушити ЛФК в районі Тавангу, але індійські військові змусили військових НВАК повернутися назад до свого посту. Однак, Східне командування індійської армії зазначає, що це зіткнення відбулось

через намагання КНР захопити одну з гірських вершин [22].

З китайської сторони, Речник Західного командування НВАК заявив, що китайські військові здійснювали звичайний патруль та зустріли опір з боку індійських військових, що незаконно перетнули ЛФК, військові НВАК були вимушені вжити заходів для того, щоб взяти ситуацію на місцевості під контроль [13]. Пізніше Ван Веньбін, Речник МЗС, заявив, що ситуація у прикордонних територіях стабільна [8].

Інцидент було частково врегульовано після зустрічі представників прикордонних служб 11–12 грудня. На момент написання роботи інцидент до кінця не врегульовано. Через кілька днів після інциденту біля Янцзи 20 грудня відбувся 17-й раунд перемовин командувачів корпусами, проведення якого було спрямовано на зниження напруженості у зоні ЛФК та на якому обидві сторони обмінялися думками «щодо вирішення відповідних питань уздовж ЛАК у Західному секторі», однак зіткнення у Тавангу до порядку денного включено не було.

Висновки. Процеси дестабілізації у зоні ЛФК не здійснюють позитивного впливу на відносини Індії та КНР. До тих пір доки питання кордону залишається невирішеним, залишається можливість нових сутичок у зоні ЛФК та можливої ескалації. Спостерігається укріплення позицій по обидві сторони ЛФК та продовжується будівництво інфраструктури у цій зоні. Із оглядом на позиції Індії та КНР на міжнародній арені та з урахуванням ситуації у системі міжнародних відносин можна спостерігати обережне зближення Індії та КНР та співробітництво. На фоні цього можна припустити, що сторонам буде більш вигідним заморозити прикордонний конфлікт та продовжити процес його вирішення, коли ситуація буде більш зручною, але це не виключає можливості зіткнень у цій зоні без використання вогнепальної зброї.

Список літератури

1. Adam Roma. Sino-Indian Standoff on the Doklam plateau. *Acta Asiatica Varsoviensia*. 2018. № 31. P. 114–131.
2. Anant Singh Mann. De-escalation this time around will not be as easy as in Doklam. *Observer Research Foundation*. 2020. URL: <https://www.orfonline.org/expert-speak/de-escalation-time-not-easy-as-doklam-68312/>. (дата звернення: 02.04.2023).
3. Antara Ghosal Singh. China's Evolving Strategic Discourse on India From Doklam to Galwan and Beyond. *STIMSON*. 2022. URL: <https://www.stimson.org/2022/chinas-evolving-strategic-discourse-on-india/> (дата звернення: 02.04.2023).
4. Choi S. Dr. Sumit Ganguly on the India-China Border Dispute at the Doklam Plateau. *Asia Express Forum*. 2017. URL: <https://asiaexpertsforum.org/dr-sumit-ganguly-india-china-border-dispute-doklam-plateau/> (дата звернення: 02.04.2023).
5. Dutta P. How India, China compromise: A look at how standoffs before Doklam were resolved. *India Today*. 2017. URL: <https://www.indiatoday.in/india/story/doklam-standoff-india-china-compromise-demchok-chumar-daulta-beg-oldi-1034861-2017-08-31> (дата звернення: 02.04.2023).
6. Foreign Ministry Spokesperson Lu Kang's Regular Press Conference on June 29, 2017. URL: http://np.china-embassy.gov.cn/eng/fyrth/201706/t20170629_1595185.htm (дата звернення: 02.04.2023).
7. Foreign Ministry Spokesperson Zhao Lijian's Regular Press Conference on November 30, 2022. *FMPRC*. 2022. URL: https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/xwfw_665399/s2510_665401/202211/t20221130_10983296.html. (дата звернення: 02.04.2023).
8. Foreign Ministry Spokesperson Wang Wenbin's Regular Press Conference on December 13, 2022. *FMPRC*. 2022. URL: https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/xwfw_665399/s2510_665401/2511_665403/202212/t20221213_10990010.html (дата звернення: 02.04.2023).
9. Gokhale V. A Historical Evaluation of China's India Policy: Lessons for India-China Relations. *Carnegie Endowment for International Peace*. 2022. P. 16–28.
10. Godbole S. Wuhan Summit: An important signal of intent by India and China. *BROOKINGS*. 2018. URL: <https://www.brookings.edu/blog/up-front/2018/05/23/wuhan-summit-an-important-signal-of-intent-by-india-and-china/> (дата звернення: 02.04.2023).
11. Hari Bansh Jha. The Doklam standoff: Can Nepal stay neutral for long? *Observer Research Foundation*. 2017. URL: <https://www.orfonline.org/expert-speak/doklam-standoff-can-nepal-stay-neutral-long/> (дата звернення: 02.04.2023).
12. India-China Informal Summit. Press Information Bureau Government of India Prime Minister's Office. 2018. URL: <https://pib.gov.in/Pressreleaseshare.aspx?PRID=1530663> (дата звернення: 02.04.2023).
13. Jash A. The Clash at Tawang: Tensions Rise on the China-India Border. *China Brief*. 2023. Vol. 23, Is. 1. URL: <https://jamestown.org/program/the-clash-at-tawang-tensions-rise-on-the-china-india-border/> (дата звернення: 02.04.2023).
14. Joshi M. Doklam: To Start at the Very Beginning. Social Report. *Observer Research Foundation*. 2017. URL: https://www.orfonline.org/wp-content/uploads/2017/08/ORF_SpecialReport_40_Doklam.pdf (дата звернення: 02.04.2023).
15. Joshi M. Doklam standoff means the current process of settling the China

- border has run its course. Observer Research Foundation. 2017.
URL: <https://www.orfonline.org/research/doklam-standoff-means-current-process-settling-china-border-run-course/>
(дата звернення: 02.04.2023)
16. Joshi M. The Wuhan Summit and the India–China Border Dispute. *Observer Research Foundation*. 2018. 20 p.
URL: https://www.orfonline.org/wp-content/uploads/2018/06/ORF_Special_Report_62_Wuhan.pdf
(дата звернення: 02.04.2023)
17. Joshi M. Why India should engage in development work with China in neighbouring regions. *Observer Research Foundation*. 2018.
URL: <https://www.orfonline.org/research/43629-why-india-should-engage-in-development-work-with-china-in-neighbouring-regions/>
(дата звернення: 02.04.2023)
18. Kaushik K., Roy S. First faceoff in Galwan was early May, weeks before showdown. *The Indian Express*. 2020.
URL: <https://indianexpress.com/article/india/first-faceoff-in-galwan-was-early-may-weeks-before-showdown-6476608/>
(дата звернення: 02.04.2023)
19. Kumar S., Singh P. Wuhan Summit. *Indian Council of World Affairs*. – 2018.
URL: https://www.icwa.in/show_content.php?lang=1&level=3&ls_id=2515&lid=1807 (дата звернення: 02.04.2023)
20. Rahi B., Kathayat S. Online Media and International Relations: A Comparative Analysis of News Stories on Doklam Standoff on News Websites DD News and People's Daily. *Vivekananda Institute of Professional Studies, New Delhi*. 2018.
URL: https://www.researchgate.net/publication/264311596_Comparing_News_on_Foreign_and_International_Affairs
21. Rajeswari Pillai Rajagopalan. Behind the second Modi-Xi informal summit, the Wuhan spirit is fraying. *Observer Research Foundation*. 2019.
URL: <https://www.orfonline.org/research/behind-the-second-modi-xi-informal-summit-the-wuhan-spirit-is-fraying-56490/> (дата звернення: 02.04.2023)
22. Ramachandran S. India and China Face off Again, This Time at Tawang. *The Diplomat*. 2022.
URL: <https://thediplomat.com/2022/12/india-and-china-face-off-again-this-time-at-tawang/>. (дата звернення: 02.04.2023)
23. Singh S. Chinese building helipad in Pangong Tso, massing troops on southern bank of lake. *The Indian Express*. 2020.
URL: <https://indianexpress.com/article/india/chinese-building-helipad-in-pangong-tso-massing-troops-on-southern-bank-of-lake-6478087/>.
(дата звернення: 02.04.2023)

Motrechko S. S. – student of the Faculty of International Relations, Political Science, and Sociology of the Odesa I. I. Mechnikov National University.

ESCALATION OF THE BORDER CONFLICT BETWEEN INDIA AND PRC IN 2017-2022

The article is devoted to the analysis of skirmishes along the Line of Actual Control between India and PRC that took place in 2017-2022. This article contains analysis of the period of destabilization along the LAC, starting with the incident in Doklam and is still going on.

Key words: LAC, PRC, India, Doklam.

*Рекомендовано до друку –
к. іст.н. Покась М. С.*

Стаття надійшла в редакцію 14.05.2023